

UNIVERSITETI I PRISHTINËS
"HASAN PRISHTINA"

FAKULTETI EKONOMIK

Albana Berisha Qehaja

**KRIJIMI I PËRPARËSIVE KONKURRUESE
NËPËRMJET PËRDORIMIT TË VEGLAVE DHE
TEKNIKAVE TË MENAXHMENTIT STRATEGJIK
(Rast studimi: Ndërmarrjet kosovare)**

PUNIM I DOKTORATËS

Prishtinë, 2017

UNIVERSITY OF PRISHTINA
"HASAN PRISHTINA"

FACULTY OF ECONOMICS

Albana Berisha Qehaja

**CREATING COMPETITIVE ADVANTAGE THROUGH
STRATEGIC MANAGEMENT TOOLS AND
TECHNIQUES**

(Case study: Kosovan enterprises)

DOCTORAL THESIS

Prishtinë, 2017

ABSTRAKTI

Veglat dhe teknikat e menaxhmentit strategjik janë pjesë e rëndësishme e procesit të menaxhmentit strategjik. Ato janë dizajnuar që t'i mbështesin menaxherët në të gjitha fazat e menaxhmentit strategjik. Megjithatë, edhe pse ka disa hulumtime rreth tyre, ato kryesisht kanë trajtuar nivelin e përdorimit dhe klasifikimin e tyre. Ka pasur thirrje nga akademikët që duhet rishikuar rëndësia dhe roli i veglave dhe teknikave të menaxhmentit strategjik. Andaj, ky studim kontribuon në mbushjen e zbrazëtirës ndërmjet konstruksionit teorik dhe evidencave praktike të përdorimit të këtyre veglave në ndërmarrje. Gjithashtu, vërehet një hendek në dije mbi të kuptuarit se a ndikon përdorimi i tyre në krijimin e përparësisë konkurruese. Prandaj, ky punim është unik, meqë, përveç identifikimit të veglave dhe teknikave të menaxhmentit strategjik që përdoren në ndërmarrjet kosovare, hulumton dhe analizon krijimin e përparësisë konkurruese dhe përmirësimin e performancës së ndërmarrjeve nëpërmjet përdorimit të tyre. Rrjedhimisht, qëllimi parësor i këtij studimi është të hulumtojë se a krijohen përparësitë konkurruese me anë të përdorimit të veglave dhe teknikave të menaxhmentit strategjik.

Hulumtimi është realizuar në 314 ndërmarrje në Republikën e Kosovës nëpërmjet anketimit sy më sy. Janë anketuar pronarët/menaxherët e ndërmarrjeve tregtare, prodhuese dhe shërbyese, të cilët ishin të informuar mirë për procesin e menaxhmentit strategjik në përgjithësi dhe për veglat dhe teknikat e menaxhmentit strategjik që përdoren në veçanti. Rezultatet e studimit empirik tregojnë se përdorimi i tyre ndikon në rritjen e përparësisë konkurruese dhe performancën e ndërmarrjes, ndërsa mospërdorimi i tyre ndikon negativisht në përparësinë konkurruese dhe në performancën e ndërmarrjes.

Rezultatet e këtij studimi besohet të jenë me vlerë për praktikuesit dhe akademikët e menaxhmentit strategjik. Pra, ky hulumtim mund të kontribuojë në arritjen e potencialit të plotë të shumë ndërmarrjeve dhe uljen e numrit të shuarjeve të ndërmarrjeve nëpërmjet vetëdijësimit të tyre për dobritë që rrjedhin nga përdorimi i veglave dhe teknikave të menaxhmentit strategjik. Korniza konceptuale e këtij punimi, përveç ndërmarrjeve kosovare, mund të jetë me interes edhe për vendet me zhvillim të ngjashëm ekonomik si vendi ynë. Gjithashtu, mund të jetë me interes të veçantë për vendet e Ballkanit që shquhen me karakteristika të ngjashme në përgjithësi. Së këndejmi, ky punim kontribuon në fushën e menaxhmentit strategjik në dy aspekte: *së pari*, përmbledh veglat dhe teknikat strategjike më të përdorura në nivel botëror, sipas madhësisë së ndërmarrjes, sektorit dhe nivelit të zhvillimit të vendeve dhe, *së dyti*, sqaron marrëdhëniet ndërmjet përdorimit të veglave të menaxhmentit strategjik, përparësisë konkurruese dhe performancës së ndërmarrjes duke theksuar rëndësinë e rolit ndërmjetësues të përparësisë konkurruese në relacionin resurs/aftësi dhe performancë.

Fjalët kyçe: teoria e bazuar në resurse, veglat dhe teknikat të menaxhmentit strategjik, përparësia konkurruese, performanca e ndërmarrjes, ndërmarrjet kosovare.

ABSTRACT

The discipline of strategic management focuses mainly on gaining and maintaining the competitive advantage as well as the enhancement of enterprise's overall performance. The conceptual framework of this study is based on *the resource-based theory and model* which is deemed as one of the widely accepted theories of strategic management, and one that has stimulated new research in order to validate and support its tenets. The resource-based theory is the connecting point between the strategy and the strategic human resource management. Effective human resource management in competitive knowledge-based economies mandates adoption of a strategic approach. Thus, it is considered that this theory is a crucial theoretical perspective on how human resources may create competitive advantage resulting in business value.

There is no doubt that the strategic management tools and techniques are important parts of the strategic management process. They are designed to support managers in all stages of strategic management process. However, the up-to-date research on these strategic tools and techniques pertains mainly to the level of their usage and classification. Thus, there has already been a highlight by academics on the need to review the role and importance of strategic management tools and techniques. Hence, this study serves to fill the existing gap between theoretical constructs and the evidence of practical usage of strategic management tools and techniques in enterprises. Meanwhile, there is also a lack of understanding whether their usage impacts on the gaining of competitive advantage. Being one of its kind in Kosovar context, on top of identifying the range of strategic management tools and techniques currently in use by Kosovar enterprises, this study also tracks and analyses its role in the creation of competitive advantage and in enhancing the overall performance of these enterprises. Thus, one of the primary research objectives of this study is to establish if usage of strategic management tools and techniques creates competitive advantage.

The research is based on a face-to-face survey with 314 enterprises in the Republic of Kosova. The survey respondents were owners/managers of trade, production and service enterprises, who were fully familiar with the process of strategic management in general and the strategic management tools and techniques usage in particular. The empirical results of the study indicate that the usage of strategic management tools and techniques plays a role in enhancing competitive advantage and overall performance of enterprises, while their neglect has a negative impact on the competitive advantage and overall enterprise performance.

The results of this study will add value to academics and practitioners of strategic management. The findings from this study may be utilized to maximize the full potential of enterprises and reduce the cases of entrepreneurship failures, through creating awareness of the importance of using strategic management tools and techniques. In addition to the Kosovar enterprises, the conceptual framework of this study may be of interest to other countries at the same stage of economic development as Kosova. It may be of importance to other countries in the Balkans that share widely similar characteristics. Finally, this study contributes to the field of strategic management in two aspects: *firstly*, it summarises the most used strategic tools and techniques at the global level according to sectors and varying stages of countries' economic development, and *secondly*, it establishes relationships among usage of strategic management tools and techniques, competitive advantage and enterprise performance, by stressing the mediating role of competitive advantage in resource/capability and enterprise performance relation.

Key words: resource-based theory, strategic management tools and techniques, competitive advantage, enterprise performance, Kosovar enterprises